

IROJ Oost-Vlaanderen

VISIE- EN ENGAGEMENTSTEKST: INTERSECTORALE TRAJECTEN VOOR JONGE KINDEREN IN JEUGDHULP

GEDEELDE FOCUS, ENGAGEMENTEN EN CONCRETE SAMENWERKING IN OOST-VLAANDEREN

Pleegzorg Oost-Vlaanderen
Organisaties voor Bijzondere Jeugdzorg
Centra voor Integrale Gezinsbegeleiding
Afdeling continuïteit en toegang Oost-Vlaanderen
Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning
Vertrouwenscentrum kindermishandeling Oost-Vlaanderen
RADAR, netwerk Geestelijke Gezondheidszorg kinderen en jongeren
Ondersteuningscentra Jeugdzorg en Sociale Diensten Jeugdrechtbank Oost-Vlaanderen

UITGANGSPUNT:

ELK KIND HEEFT HET RECHT om veilig op te groeien in zijn/haar gezin van oorsprong. In geval dit niet mogelijk is, is PLEEGZORG de eerste overweging.¹ We willen praktijk en beleid inzetten op een maatschappijvisie over het recht op gedeeld en ONDERSTEUND OUDERSCHAP en zorg voor kinderen, ook in situaties waarin ouders voor korte of langere termijn niet alleen of zelfstandig de dagdagelijkse opvoeding van hun kinderen kunnen opnemen.

I. GEDEELDE VASTSTELLINGEN

---

¹ Zie: beleid uithuisplaatsing van jonge kinderen in Vlaanderen

- De start van een traject in jeugdhulp voor jonge kinderen (0-6 jaar) wordt vaak sterk bepaald door een aanbod denken in gevolge de schaarste van het jeugdhulpaanbod, meer dan op grond van de indicatiestelling.
- De realisatie van de nodige (her)indicaties en voortgang van de jeugdhulpverlening in deze context (voorbeeld: van ambulante naar residentiële) gebeurt vaak onderbroken en is regelmatig gekenmerkt door laattijdigheid en urgentie.
- Trajecten van jonge kinderen worden sterk bepaald door het voeren van een crisismanagement (zoeken naar aanbod), eerder dan door een gedeelde trajectvisie.
- Schakelen van RTJ naar NRTJ binnen een CKG ten voordele van naadloze vervolghulp is ingevolge de schaarste aan aanbod en systeemregels in jeugdhulp vrijwel onmogelijk.
- Termijnen van crisisjeugdhulpverlening voor jonge kinderen dragen bij tot discontinuïteit van de hulp aan jonge kinderen. Ze hebben regelmatig als gevolg dat een kindercarroussel van start gaat binnen jeugdhulpverlening.
- Netwerkoverleg van hulpverleners samen met de trajectbegeleider van kind en ouders ten voordele van expertisedeling en afstemming heeft vaak laattijdig plaats ingevolge hoge werkbelasting van consulenten. Algemeen zet de hoge werkdruk in jeugdhulp het delen van expertise en afstemming tussen jeugdhulpverleners sterk onder druk.
- Vanaf de beginfase moeten hulpverleners uitgaan van de tijdelijkheid van hulpverlening in het leven van kinderen en ouders. Anderzijds moet er ook rekening gehouden worden met het feit dat hulpverleningstrajecten voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen langer noodzakelijk kunnen zijn. Om deze noden tijdig te kunnen differentiëren en afstemmen binnen jeugdhulp is het van belang een gezamenlijk en begrijpbaar traject in jeugdhulp voor alle betrokkenen uit te zetten.

HET JONGE KIND STROOMT VAAK IN, IN JEUGDHULP VIA CRISIS EN URGENTIE. JEUGDHULPVERLENING IN HET BELANG VAN HET JONGE KIND KENT DAN NOG TE VAAK EEN VERSNIJPERD EN ONDERBROKEN VERLOOP, EN IS MEDE HIERDOOR GEKENMERKT DOOR EEN GEBREK AAN EEN DUIDELIJK (TOEKOMST) PERSPECTIEF VOOR KINDEREN EN OUDERS. HET GELOPEN JEUGDHULPVERLENINGSTRAJECT IS DAN VOOR KINDEREN EN OUDERS VAAK OOK ON(BE)GRIJPBAAR.

II. GEDEELDE FOCUS

De Forumgroep intersectorale trajecten voor jonge kinderen (0-6 jaar)² richt zich in Oost-Vlaanderen, middels samenwerking en afstemming in jeugdhulpverlening, op twee mijlpalen:

- (1) Het nemen van een goede start van jonge kinderen in jeugdhulp.
- (2) Het door hulpverleners uitzetten van een gedeeld traject denken (visie) en trajectvoering ten voordele van een hoopvolle en naadloze hulpverlening voor en samen met jonge kinderen en hun context.

De afgestemde samenwerkingspraktijk wordt ondersteund door:

- (1) Een gedeelde visie en besluitvorming over het statuut van jeugdhulp in relatie tot het recht van het kind om in zijn/haar gezin van oorsprong op te groeien: jeugdhulp is perspectief zoekend, dan wel perspectief biedend.
- (2) Een concreet, gedeeld en gezamenlijk stappenplan voor de begeleiding van de overgang op maat van jonge kinderen, ouders en pleegzorgers in geval van uithuisplaatsing.
- (3) Een duidelijke plaats en zorgzame ondersteunde samenwerking met en van ouders en opvoedingsverantwoordelijken.
- (4) De gedeelde waarden en krachtlijnen.

GEDEELDE WAARDEN

WE NEMEN ONZE VERANTWOORDELIJKHEID ALS HULPVERLENER

- Mensen willen niet telkens opnieuw hun verhaal doen, telkens opnieuw beginnen. Er wordt erkenning gegeven voor het werk dat reeds gebeurde en waarvoor verantwoordelijkheid werd genomen.
- Hulpverleners durven spreken over wat hen verontrust. De bezorgdheden worden duidelijk en eenduidig geformuleerd naar ouders en op maat van kinderen.
- We werken aanklampend en zetten in op een duidelijk en door alle partijen gedragen doel waarbij elkeen stap na stap tot de operationalisering bijdraagt.
- Hulpverleners formuleren duidelijk aan ouders welke de bezorgdheden zijn waarop pleegzorg een antwoord wil bieden en wat de ondersteuning zal zijn voor ouder, pleegzorger en kind.
- Richtpunt is om in dialoog en samenwerking met ouders en pleegzorgers een kader vorm te geven en te blijven verfijnen, waarin ieders rol,

---

² De Forumgroep intersectorale trajecten voor jonge kinderen werd opgericht op 20/03/2015. De visie- en engagementstekst werd goedgekeurd door de Forumgroep op 21/11/2017.

verantwoordelijkheid en mogelijkheden worden scherp gesteld en in dialoog gebracht.

- Zo vroeg mogelijk in het traject wordt een rondetafel georganiseerd met alle belanghebbenden: ouders, pleegzorg, huidige en eventueel toekomstige hulpverlening. Deze rondetafel is een centraal punt van informatie-deling en samenwerking. Wanneer nodig worden deze herhaald.

WE COMMUNICEREN DUIDELIJK EN GEVEN DUIDELIJKHEID

- De keuzes die volwassenen (ouders en jeugdhulpverleners) in jeugdhulp maken, evenals de gelopen en toekomstige acties worden op maat van het kind, via woord en beeld, aan het kind uitgelegd.
- De door het kind gekende hulpverlener spreekt met het kind, met bijzondere aandacht in geval van uithuisplaatsing:
Bij start van de zoektocht naar perspectief wordt het kind in begrijpbare taal verteld, bij voorkeur samen met de ouder, dat het een tijdje niet thuis zal verblijven en dat de volwassenen samen naar een oplossing gaan zoeken.
- Pas wanneer het pleeggezin gevonden is (idealerweise binnen de 3 tot 6 maanden), wordt dit met het kind tijdig en concreet besproken.
- De hulpverlener en bij voorkeur in de eerste plaats de ouder geven toestemming aan het kind om de overgang te maken. Zij geven vertrouwen in deze beslissing mee en geven woorden aan het kind over het waarom van deze beslissing.
- Dit alles zo veel als mogelijk in overleg met de ouders. We zijn transparant en elke stap die we als hulpverlener zetten, leggen we aan ouders uit in verstaanbare taal. De hulpverlener spreekt met de ouders en pleegzorgers duidelijk over: verontrusting, perspectief, rollen, stappenplan.
- De verontrusting wordt op tafel gelegd. Samen wordt een plan gemaakt (SOS) hoe deze verontrusting aangepakt kan worden. Binnen dit plan worden alle zorgen en verwachtingen opgenomen, van hulpverleners en gemandateerde voorzieningen, van de context, van de hulpverlening en zeker ook deze van de ouders zelf.
- De verschillende rollen van de actoren in jeugdhulp worden eenduidig toegelicht aan de verschillende belanghebbenden. Zij zijn op de hoogte van de verschillende stappen die samen met hen genomen zullen worden.
- Vanuit het perspectief van de verschillende betrokkenen (minderjarigen, ouders, professionelen) worden niet enkel de bezorgdheden in kaart gebracht, maar worden deze ook steeds verbonden aan de krachten, de wensen en de verwachtingen van elkeen.
- Beslissingen over overgangen in jeugdhulp (voorbeeld: van CKG naar pleegzorg) worden met een duidelijk perspectief op realisatie ervan aan het kind verteld, rekening houdend ook met de visie en de keuze van het kind zelf. In geval hierin niet kan worden meegegaan, dan worden de redenen ervan aan het kind duidelijk gemaakt.
- Samen met de ouders en voor het kind belangrijke mensen in zijn/haar leven geef je toestemming aan het kind om de overgang te maken naar een plaats van ander verblijf dan bij de ouders. Samen met de ouders geven we aan

het kind het vertrouwen in deze beslissing mee, zodat het kind voelt dat de “opvoedingsverantwoordelijken” dit een goede keuze vinden.

WE ZIJN 360° EMPATHISCH

- Als hulpverlener draag je mee de zorgen en emoties – authentiek, vanuit een meerszijdige partijdigheid in relatie tot alle belanghebbenden.
- Ouders hebben nood aan begrip voor hun situatie. Ze willen ook (h)erkend worden voor hun inzet, voor hun kwetsuren, voor hun al gelopen traject. Als begeleider ga je ‘mee dragen’ en ben je hierin ook ‘echt’.
- Als hulpverlening stel je, je respectvol op, je tracht te begrijpen en toetst je begrip bij kinderen en ouders.
- Ouders en kinderen kunnen vooral deelgenoot worden van een proces van verandering als zij de nodige erkenning van de hulpverlener voor hun leefsituatie voelen en in de acties binnen jeugdhulpverlening ook ervaren.
- Zelfde geldt ook voor pleegzorgers. Ze verdienen erkenning voor hun inzet en ondersteuningsnoden, mogelijks ook voor hun kwetsuren.

WE ZORGEN VOOR VERBINDING

- Van ouders wordt verwacht dat zij hun rol als ouder blijven opnemen. Als hulpverlener houden we de verbinding tussen ouder en kind als rode draad strak gespannen. We hebben ook aandacht voor de verbinding van het kind met broers en zussen, en ook met de vergeten ouderfiguren.
- Als de hulpverlening wordt doorgegeven aan een andere dienst, dan staan we in voor een zorgzame overdracht.
- Banden worden niet geknipt, noch met ouders, noch met eerdere hulpverlening, noch met (voor kinderen betekenisvolle) zorg- en hechtingsfiguren. Op maat van de vraag of noden van het kind worden hierin stappen genomen om contact mogelijk te blijven maken.
- Hulpverleners bouwen reflectie in over het eigen afgelegde proces (als hulpverlener, als team, met andere betrokken hulpverleners). Er wordt ruimte voorzien voor de vraag: hoe verbinding blijven maken, ook tussen de betrokken hulpverleners onderling?

WE RESPECTEREN TEMPO EN WERKEN OP MAAT

- Er bestaat geen standaard-aanpak of kader, welke voor ieder kind, ouder of pleegzorger kan worden toegepast. We werken steeds opnieuw samen, op maat en tempo van de belanghebbenden.
- Op tempo betekent ook dat er zowel ruimte is voor verdere stappen zetten als voor stappen terug zetten, voor aarzeling, voor herontmoeten van zelfde moeilijkheden en deze opnieuw opnemen.
- Binnen het respecteren van het tempo en de maat van alle belanghebbenden is het van centraal belang om het tempo van het kind te volgen.

- Een kind wacht niet met hechten en heeft de vitaliteit om zich te hechten aan verschillende mensen die voor haar/hem zorgzaam zijn. We geven hierbij wel aan een kind een duidelijk toekomstperspectief over de plaats van verblijf, gezin en huishouden waar hij/zij zichzelf kan verder ontwikkelen.

III. KRACHTLIJNEN

UITGANGSPUNT:

We zijn AANWEZIG, we geven KANSEN, we bundelen ALLE KRACHTEN rondom het kind, we ONDERSTEUNEN EN VERBINDEN OUDERS EN OPVOEDINGSVERANTWOORDELIJKEN, we DELEN in samenwerking EXPERTISE en onze VRAGEN en ZOEKEN GEZAMENLIJK naar antwoorden.

1. NETWERK: 'EEN KIND OPVOEDEN DOEN WE SAMEN'

- We gaan uit van de krachten van het cliëntsysteem en gaan altijd samen op zoek naar opvoedingsondersteuning en een ondersteunend netwerk (familiaal, sociaal en professioneel). We brengen het netwerk in kaart samen met de minderjarige en de ouders/opvoedingsverantwoordelijken. Hierbij maken we gebruik van bijvoorbeeld netwerkcirkels, ecogram en uitnodigende vraagstelling ten voordele van netwerkfinding.
- We zetten in op verbinding en partnerschap tussen de ouders en de opvoedingsverantwoordelijken (pleegzorgers, grootouders, stiefouders...) en zo ook op de ontwikkeling van een gezamenlijke wereld voor het kind. Dit kan, bijvoorbeeld in geval van pleegzorg, door de ontwikkeling van een aanbod van (gezamenlijke) coaching van ouders en pleegzorgers.

2. VISIE OP OUDERSCHAP: 'WE VOEGEN TOE MAAR VERVANGEN NIET'

- Een ouder is onze primaire gesprekspartner.
- Ouderschap is steeds in verandering en ontwikkeling en we gaan op zoek naar wat ondersteunend voor de relatie ouder - kind kan zijn.
- Wat er wordt toegevoegd binnen jeugdhulp (voorbeeld: veiligheidsplanning) is niet statisch, maar ook steeds in ontwikkeling.
- Ouderschap en pleegzorgerschap zijn een veelheid en verscheidenheid van kwaliteiten en betekenissen in de ontwikkeling van kinderen.
- De perfecte ouder of pleegzorger bestaat niet. We ontwikkelen een afgestemde visie op goed genoeg ouderschap en goed genoeg pleegzorgerschap.

3. WE MAKEN EEN EN/EN VERHAAL MET FOCUS OP HET KIND

- En - en jeugdhulp: focus is niet een keuze maken tussen werkvormen (ofwel pleegzorg ofwel een jeugdhulpvoorziening), maar we vertrekken, flexibel en creatief, van bij de noden van dit kind en zetten in op een traject dat veiligheid en maximale ontwikkelingskansen biedt.
- En – en ouderschap en jeugdhulp: focus van jeugdhulpverlening is de ondersteuning van het ouderschap en het bundelen van de krachten in het belang van het kind.
- En - en ouder en kind: aan de verbondenheid (hechting/loyauteit) van ouder en kind geven we een duidelijke en gepaste plaats in jeugdhulp.
- En - en opvoedingsverantwoordelijken: aan de verbinding tussen en wederzijdse aanvulling van/voor ouders en pleegzorgers geven we betekenis in de jeugdhulp.

4. WE SCHATTEN VEILIGHEID EN ONTWIKKELINGSKANSEN IN

- We nemen gedeelde verantwoordelijkheid in het omgaan met verontrusting en stemmen af op een gedeeld werkkader voor de inschatting van veiligheid. We maken richting gevend gebruik van het framework van Signs of Safety met actieve participatie van kinderen, ouders, pleegzorgers en netwerk.
- Bij veiligheidsplanning verbinden we steeds met het goed genoeg en responsief ouderschap en zijn we gericht op de lichamelijke en psychische noden van het kind.

5. WE ZETTEN IN OP EEN GEDEELDE VISIE OP GEHECHTHEID EN LOYALITEIT VAN KINDEREN, OUDERS EN OPVOEDINGSVANTWOORDELIJKEN

- We maken gebruik van een dynamische visie betreffende gehechtheid aan ouders en opvoedingsverantwoordelijken. Deze visie geeft ook plaats aan ouderschap en pleegzorgerschap begrepen als bestaande uit verschillende kwaliteiten en betekenisvolle invullingen in het leven van kinderen.
- We houden daarnaast ook doorheen het traject en de ontwikkeling van het kind de aandacht op vraagstukken die ontstaan bij vooral uithuisgeplaatste kinderen ingevolge een band van loyaliteit ten aanzien van hun ouders. We hebben hierbij ook aandacht voor een cultuursensitief perspectief en handelen.

IV. AFGESTEMDE ACTIES IN DE SAMENWERKINGSPRAKTIJK VOOR EEN GEDEELD EN FLEXIBEL JEUGDHULPTRAJECT

ALGEMEEN

- Voor elk kind in geval van verontrusting bespreekt de betrokken hulpverlener zijn/haar verontrusting met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken en verkent met hen ook de betekenis en ondersteunende rol van het sociaal ondersteunend netwerk voor de zorg en ontwikkeling van het kind.
- De individuele hulpverlener doet beroep op de ondersteuning van het eigen team en maakt hierbij steeds de overweging om aanvullend beroep te doen op de bestaande consultfuncties (o.a. van de gemandateerde voorzieningen).
- Een netwerk (familiaal, sociaal, professioneel) wordt samengeroepen op initiatief van diegene die tot op heden het langst in jeugdhulp actief betrokken is op het kind en/of door diegene waarbij het kind in jeugdhulp verblijft.
- Tijdens het netwerkoverleg vindt een eerste inschatting en beoordeling plaats aan de hand van een bespreking van de zorgen, krachten en gewenste verandering. Uitgangspunt zijn de noden van het kind.
- We zetten in op de blijvende of te ontginnen engagementen en krachten van het netwerk in en voor het dagelijkse leven van het kind. Het netwerk wordt actief betrokken in handelings- en veiligheidsplanning vertrekkende van bij een formulering van het gevaar dat dreigt voor kinderen in geval ouders/opvoedingsverantwoordelijken onveranderd blijven doen wat ze doen of niet doen.
- Het handelings- en veiligheidsplan is een plan dat wordt geëvalueerd en steeds bijgesteld door alle betrokkenen en belanghebbenden. Het is een “work in progress” met betrokkenheid en deelname van ook het kind en het netwerk als actieve partner.
- Het handelingsplan omvat een vaste rubriek “ondersteuning en begeleiding van de ouders en de pleegzorgers”.
- De formele netwerkpartners gebruiken gepaste ondersteuningsmiddelen zodat de hulpverlening aan het kind en de ouder in begrijpbare taal wordt uitgelegd en de stem van het kind van bij aanvang wordt gehoord. Zij stemmen af wie wat doet ten voordele van het maximaliseren van de participatie van het kind en van de betekenisgeving aan de jeugdhulpverlening op maat van zijn/haar leeftijd en maturiteit.
- Bij het begin van de start van de trajectvoering (gedeelde handelingsplanning) wordt een feedbacklus op de concrete samenwerkingspraktijk georganiseerd voor de betrokken praktijkwerkers. Focus van de feedbacklus is maximaliseren van een afgestemde samenwerking rondom de noden van het kind en zijn/haar context. Men geeft elkaar actieve feedback en staat stil bij wat in de samenwerking goed loopt en best versterkt wordt ten voordele van een continue en stabiele trajectvoering.

Het kader voor de feedbacklus wordt gevormd door de waarden en krachtlijnen van de visietekst.

- In geval er geen gemandateerde voorziening, noch de sociale dienst jeugdrechtbank is betrokken wordt een case-manager aangeduid door het netwerk. De case-manager is aanspreekpunt voor het kind en zijn context en coördineert het traject in jeugdhulp. Laatst gebeurt op grond van het mandaat tot samenroepen van het netwerk en opvolgen van afspraken.

IN GEVAL VAN MAATSCHAPPELIJKE NOODZAKELIJKE OF GERECHTELIJKE JEUGDHULPVERLENING

- In geval van verontrusting met vermoeden van maatschappelijke noodzaak wordt er aangemeld bij de gemandateerde voorziening. Het oordeel “maatschappelijke noodzaak” wordt genomen door de gemandateerde voorziening en is gebaseerd op drie afwegingscriteria: 1. Is er sprake van verontrusting? 2. Is er sprake van duurzame vrijwilligheid? en 3. Is jeugdhulpverlening het antwoord op de verontrusting?
- Tijdens de fase van case-onderzoek worden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken door de consulent en de betrokken hulpverleners ondersteund in de voorbereiding van de organisatie van een netwerkoeverleg (familiaal, sociaal en formeel netwerk).
- In geval bij urgentie de stap wordt gezet naar een uithuisplaatsing wordt er voorrang gegeven aan het waarborgen van een veilige plaats van verblijf en opvang voor het kind. Er worden maximale kansen aan de ouders geboden voor bezoek. De verblijfperiode is tegelijk ruim genoeg voor het voeren van een case-onderzoek waarbij alle belanghebbenden en betrokken hulpverleners inzetten op vorming van een gedeelde trajectvisie over het verdere statuut van de jeugdhulpverlening. De jeugdhulpverlening neemt in relatie tot het recht van de minderjarige tot opgroeien in zijn/haar gezin van herkomst een perspectiefzoekende dan wel perspectiefbiedende rol op.

V. ORGANISATIE VAN DIALOOG OVER KERNISSUES (goed genoeg ouderschap, goed genoeg pleegzorgerschap, verontrusting, veiligheid, hechting, loyaliteit, betekenisvol netwerk, ondersteund en gedeeld ouderschap ...)

Eerste opdracht van de *Forumgroep intersectorale trajecten voor jonge kinderen* is een gericht opnemen van een faciliterende rol ten voordele van

de realisatie van de visie- en engagementstekst. Ten voordele van de intersectorale samenwerking in trajecten voor jonge kinderen in Oost-Vlaanderen ondersteunt de *Forumgroep* verder ook initiatief tot ontmoeting, dialoog en intervisie. Ook faciliteert zij kennisdeling en gezamenlijke visieontwikkeling voor praktijkwerkers in Oost-Vlaanderen met betrekking tot belangrijke kernissues verbonden aan jeugdhulp voor jonge kinderen. Zij vertrekt hierbij vanuit de vragen en noden van de praktijkwerkers. Daarnaast neemt de *Forumgroep* ook een signaalfunctie op ten aanzien van het IROJ.

VI. SIGNAALFUNCTIE

- Zet in op afgestemd intersectoraal uitbreidingsbeleid van het pleezorgaanbod en residentieel jeugdhulpaanbod voor jonge kinderen (0-12 jaar).
- Maximaliseer de mogelijkheden tot intersectorale combinaties van hulpaanbod ten voordele van de gelijktijdige en afgestemde ondersteuning van ouders en pleegzorgers.
- Zet in op ook nieuw te ontwikkelen jeugdhulpaanbod dat in opvoeding, zorg en ontwikkeling van/voor kinderen verbindend werkt voor en tussen ouders en pleegzorgers.
- Zet in op een beleid dat drager is van een maatschappijvisie over het recht op ondersteund en gedeeld ouderschap en zorg voor kinderen.
- Neem de systeemregels in jeugdhulp weg die bijdragen tot kindercarroussels.
- Zet in op personele mogelijkheden voor de teams consulenten OSD ten voordele van de versterking en uitvoering van de binnen hun opdracht op te nemen trajectbegeleiding, netwerkfinding en netwerkoeverleg.